

for a living planet

for. ©WWF / Stefan Jakimiuk

Szlaki rowerowe w regionie Puszczy Białowieskiej

Puszcza Białowieska Białowieski Park Narodowy

Drewniany dwór w Jodłówe, fot. ©WWF / Joanna Birycka

Hajnówka – Dubicze Cerkiewne – Czeremcha – Piaski (czerwony, 85 km)

Szlak przechodzi przez obszar 5. gmin. Rozpoczyna się w Hajnówce i przebiega następującą trasą: Czyże – Zbucz – Stary Kornin – Dubicze Cerkiewne – Grabowiec – Kleszczele – Czeremcha – Wólka Terechowska – Biała Straż – Wiluki – Piaski (tu łączy się z dwoma innymi szlakami rowerowymi). Szlak prowadzi przez obszar dawnej Puszczy Bielskiej, która szumiała tu jeszcze w XVI w. Wraz z innymi kompleksami leśnymi (m.in. z Puszczą Białowieską) tworzyła ona w dawnej Rzeczypospolitej najrozleglejszy obszar lasów i bagien. Dziś to krajobraz typowo rolniczy z dużym udziałem łąk i pól, poprzetykanych łaskami łączącymi się w części południowo-wschodniej z Puszcą Białowieską. Bardzo cenną spuścizną z minionych czasów są tu pamiątki historyczne – archeologiczne, architektoniczne lub zachowane jedynie w lokalnych nazwach.

Mgły nad łąkami – okolice wsi Masiewo, fot. ©WWF / Stefan Jakimiuk

Warto zobaczyć: Nowe Berezowo – wieś z poł. XVII w. z zachowanym układem przestrzennym, drewniana cerkiew pw. Jana Teologa (1771 r.), cerkiew murowana pw. Wniebowstąpienia Pańskiego (II poł. XIX w.), murowana kapliczka pw. Św. Aleksandra Newskiego (1869 r.) i drewniana pw. Św. Jerzego (1888 r.); Czyże – wieś gminna, zabytkowy układ wsi, kaplica cmentarna z poł. XIX w. pw. Św. Kosmy i Damiana i współczesna cerkiew parafialna (80. lat XX w.); Zbucz – osada założona przed 1570 r., grodzisko wczesnośredniowieczne (XI–XII w.), drożniczówka z końca XIX w.; Stary Kornin; Grabowiec – wieś założona w XVI w., dwa wiatraki typu *holender*, rezerwat ścisły „Jelonka” (1995 r.), utworzony w celu ochrony w stanie naturalnym występujących na piaskach muraw kserotermicznych i zarośli jałowcowych; Kleszczele – miasto założone w 1523 r. przy dworze królewskim istniejącym tu od XV w., w XVII w. rozwój miasta zahamowały wojny (potop szwedzki); zabytki – cerkiew drewniana pw. Św. Mikołaja z dzwonnica z 1709 r., cerkiew murowana (1870 r.), zespół dworca kolejowego z końca XIX w. oraz kościół murowany (1910 r.).

Ryś w dzikich ostępach puszczy, fot. ©WWF / Jan Walencik

Narewki jest jednym z najlepszych miejsc do obserwacji zwierząt. Oprócz króla puszczy – żubra, spotkać tam można: jelenie, sarny, dziki, bobry, ptaki drapieżne, żurawie, a przy odrobinie szczęścia nawet wilki.

Szlaki w regionie Puszczy Białowieskiej zostały tak poprowadzone, aby dawały możliwość pokonania na rowerze od kilku do kilkudziesięciu kilometrów w ciągu jednego dnia – od jednej większej miejscowości do drugiej, lub w formie pętli z początkiem i końcem w miejscowości węzłowej. Najważniejsze miejscowości na szlakach rowerowych to ośrodki gminne: Białowieża, Narewka, Narew, Czyże, Dubicze Cerkiewne, Kleszczele, Czeremcha oraz Hajnówka – stolica puszczańskiego regionu. W miejscowościach tych znajduje się baza noclegowa o różnym standardzie, począwszy od pól namiotowych i campingów, poprzez kwatery agroturystyczne i pensjonaty, kończąc na wysokiej klasy hotelach. Planowane jest również w najbliższym czasie połączenie szlaków rowerowych w regionie Puszczy Białowieskiej ze szlakami krajowymi i międzynarodowymi, w tym ze szlakiem transgranicznym, tak aby tworzyły one spójną sieć dostępną dla rowerzystów z kraju i zagranicy, zwłaszcza dla miłośników długodystansowych i wieloetapowych rajdów rowerowych.

BPN, O.O. Hwoźna, fot. ©WWF / Stefan Jakimiuk

Szlak Hajnówka – Orzeszkowo – Hajnówka (niebieski, 42 km)

Szlak został wyznakowany jako pętla. Prowadzi przez różne siedliska leśne oraz malownicze doliny rzek: Chwiszczej i Leśnej. Warto zobaczyć: Hajnówka – cerkiew pw. Św. Trójcy (miejsce międzynarodowych festiwali muzyki cerkiewnej); Orzeszkowo – mogiła powstańców z 1963 r., cerkiew pw. Wniebowstąpienia Pańskiego (50. lata XX w.); Piaski – puszczańska osada o charakterystycznej drewnianej zabudowie; Osada Topiło – końcowy przystanek kolejki wąskotorowej oraz ścieżka edukacyjna wokół stawów na rzece Perebel; Rezerwat Głęboki Kąt – utworzony w 1979 r. w celu ochrony świerkowego boru torfowcowego o charakterze borealnym (40 ha).

Gmina Czyże – rajd rowerowy, fot. ©WWF / Stefan Jakimiuk

Dubicze Cerkiewne – Topiło – Białowieża (zielony, 41 km)

Szlak rozpoczyna się w Dubiczach Cerkiewnych – siedzibie gminy i urokliwej miejscowości turystycznej. Biegnie on tuż przy sztucznym zbiorniku wodnym „Bachmaty” na rzece Orlanka do wsi Werstok, a następnie drogami leśnymi do osady Topiło i przez rezerwat przyrody do Białowieży. Warto zobaczyć: Dubicze Cerkiewne – wieś powstała w II poł. XVI w. drewniana cerkiew pw. Opieki Matki Boskiej z 1946 r., stara szkoła z pocz. XX w., wiatrak typu *holender*; Rezerwat „Czechy Orlańskie” – utworzony w celu ochrony borów mieszanych sosnowych i świerkowych (78 ha); Werstok – dawna wieś osoczników z Puszczy Białowieskiej, drewniana cerkiew z 1769 r. pw. Podwyższenia Świętego Krzyża; Rezerwat „Przewłoka” utworzony w 1995 r. w celu ochrony reliktywnej fauny motyli i środowisk ich występowania (78 ha); Rezerwat „Kozłowe Borki” (1995 r.) powołany do ochrony boru świerkowego na torfowisku o charakterze borealnym; „Miejsce Mocy” – miejsce kultu prasłowian, bądź kultur pogańskich, charakteryzujące się pozytywnym promieniowaniem.

Cerkiew w Puchlach, fot. ©WWF / Stefan Jakimiuk

Historia powstania szlaków rowerowych w regionie Puszczy Białowieskiej jest stosunkowo krótka. W roku 2002 z inicjatywy i środków WWF Polska zostały wytyczone pierwsze trasy rowerowe w Puszczy (w gminie Narewka). W kolejnych latach poprowadzono szlaki w gminach: Hajnówka, Dubicze Cerkiewne, Białowieża, Czyże, Kleszczele i Czeremcha. Dziś liczą one ponad 300 km długości, prowadzą zarówno przez puszczańskie dzikie ostępy – park narodowy i rezerваты przyrody, jak i pełne uroku wiejskie krajobrazy. Rower jest najlepszym sposobem zwiedzania regionu. Dzięki wycieczkom rowerowym możemy doświadczać pełni bogactwa puszczańskiej przyrody – podziwiać monumentalne drzewa oraz obserwować dzikie, rzadkie gatunki zwierząt (żubry, wilki, rysie i wiele innych) w najbardziej niedostępnych ostojach. Interesujące są również okolice Puszczy Białowieskiej – harmonijne układy przestrzenne wsi i miasteczek z ich niepowtarzalną „senną atmosferą”, bogactwo drewnianej architektury oraz pięknie wkomponowane w krajobraz wiejskie cerkwie, kościoły, kapliczki i krzyże. Region Puszczy Białowieskiej oferuje wymiennie warunki do wypoczynku i turystyki aktywnej, szczególnie dla tych, którzy zmęczeni życiem w dużych miastach pragną znaleźć ciszę, piękne krajobrazy i kontakt z dziką przyrodą. Zapraszamy na szlaki rowerowe Puszczy Białowieskiej i jej okolic z przekonaniem, że ich zwiedzanie przyniesie wiele satysfakcji.

Żubr, „król puszczy”, fot. ©WWF / Grzegorz Okołów

Puszcza Białowieska należy do ostatnich najcenniejszych lasów na Niżu Europejskim. O jej nieprzeciętnym bogactwie przyrodniczym przesądają występujące tu lasy naturalne – ocalałe przed presją człowieka. Flora Puszczy liczy ok. 1100 gatunków roślin naczyniowych; rozpoznano tu ponad 3000 gatunków grzybów (w tym prawie 430 to grzyby kapeluszowe), ok. 350 gatunków porostów i prawie 250 gatunków mchów. Świat zwierząt reprezentowany jest przez ok. 12 000 gatunków – w większości bezkręgowców (owady i inne stawonogi). Poza BPN najcenniejsze przyrodniczo miejsca w Puszczy związane są z drzewostanami naturalnymi, tylko częściowo chronionymi na terenie rezerwatów przyrody. Dlatego też WWF Polska opowiada się za objęciem ochroną w formie parku narodowego całej polskiej części Puszczy Białowieskiej.

Białowieski Park Narodowy zajmuje obszar 10,5 tys. ha, co stanowi ok. 17% powierzchni Puszczy. BPN składa się z dwóch części: Obszaru Ochrony Ścisłej oraz Obrębu Ochronnego Hwoźna – dostępnego dla turystyki rowerowej. Najciekawsze pod względem przyrodniczym miejsca w O. O. Hwoźna to uroczyska *Gluszec* i *Wilczy Szlak* (dawne rezerваты) oraz dolina rzeki Narewki. W ur. *Gluszec* występują bardzo malownicze bory sosnowe i torfowiska. Jest to również dawna ostoja gluszcza, który czasami pojawia się tu, zalatując z białoruskiej części Puszczy. W ur. *Wilczy Szlak* dominują drzewostany grądowe, z dużą ilością potężnych starych dębów. Jest to także stałe miejsce penetracji wilków, stąd zapewne jego nazwa. Dolina

Białowieża – węzeł szlaków rowerowych, fot. ©WWF / Stefan Jakimiuk

PRZEBIEG I DŁUGOŚĆ SZLAKÓW ROWEROWYCH

Szlak czarny:	Narewka „Składnica Szypulowa”	– 9 km
Szlak zielony:	Narewka – Masiewo – Narewka	– 36 km
Szlak niebieski:	Narewka – Masiewo	– 25 km
Szlak czerwony:	Białowieża – Narewka – Trześcianka	– 55 km
Szlak niebieski:	Hajnówka – Topiło – Hajnówka	– 42 km
Szlak zielony:	Białowieża – Dubicze Cerkiewne	– 41 km
Szlak czerwony:	Hajnówka – Czeremcha – Piaski	– 85 km

SZCZEGÓŁOWE OMÓWIENIE SZLAKÓW

Szlaki w gminie Narewka wytyczone są w postaci trzech pętli o łącznej długości ok. 70 km. Prowadzą one przez najciekawsze obszary północno – wschodniej części regionu Puszczy Białowieskiej – Białowieski Park Narodowy, rezerваты przyrody, dolinę rzeki Narewki oraz zalew „Siemianówka” – jedną z najcenniejszych ptasich ostoi w kraju. **MAŁA PĘTLA** (długość: 18 km; składa się z dwóch odcinków: 9 km szlak czarny, 9 km szlak zielony): Narewka – Janowo – Składnica Szypulowa – Kosy Most – Gruszki – Narewka. **ŚREDNIA PĘTLA** (długość: 36 km; szlak zielony): do Kosego Mostu przebieg jak w przypadku małej pętli – Uroczysko Wilczy Szlak (zielony) – Zamosze – Masiewo Stare – Masiewo Nowe – Olchówka – Guszczewina – Narewka. **DUŻA PĘTLA** (długość: 45 km; składa się z dwóch odcinków: 20 km szlak zielony, 25 km szlak niebieski): do wsi Masiewo Stare analogicznie jak pętla średnia – ścieżka edukacyjna OTOP Masiewo – Zalew Siemianówka (wieża widokowa „Maruszka”) – Siemieniakowszczyzna – Siemianówka – Leśna – Mikłaszewo – Narewka. Szlak łączy wiele ciekawostek przyrodniczych i kulturowych, m.in.: pomnikowe dęby i sosny, „zakochane drzewa”, wieże widokowe, ostoje żubrów, cerkiew, kirkut (cmentarz żydowski). Różnicowane trasy umożliwiają dobre poznanie północnego fragmentu Puszczy Białowieskiej i jej okolic.

Podlaski Szlak Bociani (czerwony, 55 km – w regionie Puszczy Białowieskiej)

Łączy wszystkie parki narodowe na Podlasiu: Białowieski, Narwiański, Biebrzański i Wigierski. W regionie Puszczy Białowieskiej przechodzi przez gminy: Białowieża, Narewka i Narew (Białowieża BPN – Gruszki – Narewka – Narew – Trześcianka – Puchły). Szlak ten umożliwił podziwianie dzikiej puszczańskiej przyrody, jak również naturalnych krajobrazów w dolinach Narwi i Narewki. Należy zwrócić uwagę na bardzo dobrze zachowaną drewnianą architekturę wsi położonych wzdłuż całego przebiegu szlaku, a w szczególności wsi Trześcianka i Puchły.